

ระเบียบวิธีวิจัยและข้อมูลทั่วไป^๑

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาความพร้อมในการประกอบอาชีพประมง และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นและไม่ต้องการย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้านประมงไทยนี้ ได้อาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของหมู่บ้านประมง ซึ่งเป็นโครงการวิจัยร่วมระหว่างประเทศไทย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศอินโดนีเซีย สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในส่วนของประเทศไทย ได้ทำการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๒๑

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการเลือกหมู่บ้านประมงตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified multi-stage random sampling โดยเลือกจากจังหวัดหมู่บ้านประมง และครัวเรือน ตามลำดับ จังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลทั้ง ๓ ด้านของประเทศไทย ได้ถูกนำมาจัดกลุ่มเป็น ๓ กลุ่ม โดยจำแนกตามลักษณะความทันสมัยของการประมง กล่าวคือ ประเภทที่ยังไม่ได้มีการพัฒนา ประเภทที่กำลังพัฒนา และประเภทที่พัฒนาแล้ว

วิธีการสุ่มตัวอย่างในโครงการวิจัยลักษณะเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของหมู่บ้านประมงนี้ ได้ทำการจัดแบ่งการสุ่มตัวอย่างออกเป็น ๓ ขั้นตอน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบจัดกลุ่มอย่างมีระบบ คือ

---

^๑ดูรายละเอียดได้จาก สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของหมู่บ้านประมง, เอกสารวิจัย หมายเลข ๓๓, หน้า ๑-๖.

ขั้นแรก ได้จัดกลุ่มจังหวัดเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มจังหวัดที่การประมงพัฒนาแล้ว กลุ่มจังหวัดที่การประมงกำลังพัฒนา และกลุ่มจังหวัดที่การประมงยังไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งได้แก่ จังหวัดระยอง เพชรบุรี และพังงา ตามลำดับ

ขั้นที่สอง เป็นการเลือกหมู่บ้านประมงจากจังหวัดที่เป็นตัวอย่าง โดยใช้การเลือกอย่างมีระบบ ด้วยวิธี probability proportionate to population size ได้จังหวัดละ ๔ หมู่บ้าน ดังนี้:

๑. จังหวัดระยอง ได้แก่ หมู่บ้านตะพงนอก หมู่บ้านเพ หมู่บ้านมะขามป้อม และหมู่บ้านปากน้ำพังราด
๒. จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ หมู่บ้านบางตะบูน หมู่บ้านบางตะบูนออก หมู่บ้านนอก และหมู่บ้านบางไทรย่อย
๓. จังหวัดพังงา ได้แก่ หมู่บ้านสามช่องเหนือ หมู่บ้านเกาะปันหยี หมู่บ้านน้ำจืด และหมู่บ้านโคกไคร

ขั้นที่สาม เป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างที่จะทำการสำรวจ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ systematic selection ได้ครัวเรือนตัวอย่างรวมทั้งสิ้น ๖๓๘ ครัวเรือน โดยมีบุคคลที่อยู่ในข่ายสำรวจ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน และผู้นำชุมชน หรือผู้นำหมู่บ้าน

แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในโครงการวิจัยลักษณะเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของหมู่บ้านประมง ซึ่งสร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษารูปแบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของหมู่บ้านประมง ตลอดจนปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาภายในชุมชนที่กำลังประสบอยู่ รวมทั้งความต้องการด้านความช่วยเหลือจากรัฐในความจำเป็นเร่งด่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาประกอบการวางแผนนโยบายประชากรระดับชาติ

๑. แบบบันทึกเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือน
๒. อาชีพ
๓. สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม
๔. การย้ายถิ่น
๕. ความร่วมมือ ความต้องการ และความคาดหวังในโครงการพัฒนาในท้องถิ่น
๖. การตั้งครรภ์ และการให้กำเนิด

และคำถามในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนได้นำมาใช้ ๒ ส่วน คือ

๑. ที่ตั้งของหมู่บ้าน การใช้พื้นที่ และการคมนาคม
๒. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสำรวจ โดยการสัมภาษณ์ประชากรในหมู่บ้านประมงที่ตกเป็นตัวอย่างใน ๓ จังหวัด คือ จังหวัดระยอง เพชรบุรี และพังงา โดยอาจารย์จากสถาบัน-ประชากรศาสตร์ และนักวิจัยผู้ช่วยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าควบคุมทีมนักสำรวจ ซึ่งประกอบด้วยนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคณะต่าง ๆ ที่ได้รับการคัดเลือก และผ่านการฝึกอบรมแล้ว ออกไปทำการสัมภาษณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ

๑. สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนตามพหุัตนัย ไม่จำกัดว่าจะ เป็นชายหรือหญิง
๒. ในครัวเรือนที่มีสมาชิกอายุเกิน ๑๑ ปีบริบูรณ์ ให้ถามถึงอาชีพปัจจุบันของสมาชิกด้วย
๓. ในการบันทึกรายละเอียดของสมาชิก ให้ระบุเรื่องเกี่ยวกับบุตรให้ชัดเจน ว่าเป็นบุตรของคู่สามีภรรยา นั้น หรือเป็นบุตรที่เกิดจากภรรยา หรือสามีคนก่อน หรือบุตรบุญธรรม
๔. ถ้ามีสมาชิกครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๓ ปีขึ้นไป ให้ถามถึงสถานภาพสมรสด้วยว่าเป็นโสด สมรส หม้าย หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่
๕. ถ้าเป็นบุคคลที่เคยสมรส ให้ถามถึงอายุเมื่อแรกสมรสด้วย

วิธีวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในการศึกษาความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่น และไม่ต้องการย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้านประมงนี้ ได้อาศัยข้อมูลจากการสำรวจในโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของหมู่บ้านประมง ซึ่งดำเนินการสำรวจโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ในการศึกษานี้ ได้คัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาศึกษา โดยจะนำเสนอในรูปตารางร้อยละ และค่าเฉลี่ยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับความต้องการในเรื่องการย้ายถิ่น อาทิเช่น ระดับความพร้อมในการประกอบอาชีพ อายุ เพศ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร รายได้ การถือครองที่ดินทำกิน ศาสนา การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สถานภาพทางสังคม ตลอดจน

ปัญหาต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น และจะใช้วิธีการทางสถิติที่เหมาะสมช่วยในการทดสอบหาค่าความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของตัวเลข เพื่อความถูกต้อง ชัดเจนของการศึกษาด้วยเครื่องประมวลผลคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science)

การให้คะแนน

การศึกษาความพร้อมในการประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนประมง ซึ่งมีระดับความพร้อมในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน จึงได้อาศัยการกำหนดดัชนีในเรื่องนี้ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้ของลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมบางอย่างมาเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดความพร้อมในการประกอบอาชีพของชาวประมง คือ

๑. สถานภาพทางการงาน
๒. ประสบการณ์ในการทำงาน
๓. จำนวนลูกจ้าง
๔. เรือ และกำลังเครื่องยนต์
๕. อุปกรณ์ในการทำประมง

ตัวชี้ดังกล่าวนี้จะประกอบเป็น "ดัชนี" ซึ่งจะเรียกว่า "ดัชนีความพร้อมในการประกอบอาชีพประมง" และจะกำหนดคะแนนตัวชี้แต่ละประเภทขึ้น เพื่อหาคะแนนดัชนีที่จะนำมาใช้จัดระดับความพร้อมในการประกอบอาชีพประมง

สำหรับการให้คะแนนสูงต่ำของตัวชี้แต่ละตัวที่ประกอบเป็นดัชนีความพร้อมในการประกอบอาชีพประมง ได้กำหนดขึ้นตามคำแนะนำของผู้ชำนาญการด้านอุปกรณ์ประมงของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยให้คะแนนสูงสุดไว้ ๓ คะแนน และต่ำสุดไว้ ๑ คะแนน ส่วนการให้คะแนนสูงต่ำสำหรับแต่ละรายการของตัวชี้แต่ละตัว มีดังนี้

คะแนนสถานภาพของงานที่ทำ

งานที่ทำนั้น ถ้าหากเป็นกิจการของตนเอง ให้ ๓ คะแนน ถ้าเป็นการทำงานให้กับครอบครัว ซึ่งตนอาศัยอยู่ ให้ ๒ คะแนน และถ้าเป็นลูกจ้างประมง ให้ ๑ คะแนน แต่ถ้าไม่เกี่ยวข้องกับงานประมงเลย จะให้ ๐ คะแนน

คะแนนด้านประสบการณ์ ได้กำหนดคะแนนด้านประสบการณ์จากงานที่ทำตามระยะเวลา ดังต่อไปนี้คือ

ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับอาชีพประมงมานานกว่า ๑๐ ปี ให้ ๓ คะแนน หากทำงานมา ในระยะเวลา ๖ ถึง ๑๐ ปี ให้ ๒ คะแนน และถ้าทำงานเกี่ยวข้องกับประมงมาตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๕ ปี ให้ ๑ คะแนน แต่ถ้ามีประสบการณ์ต่ำกว่า ๑ ปี หรือไม่มีประสบการณ์มาเลย จะให้ ๐ คะแนน

คะแนนลูกจ้าง

เนื่องจากขอบเขตการศึกษาเป็นเพียงประมงขนาดเล็ก จึงมีจำนวนลูกจ้างไม่มากนัก จึง กำหนดตัวชี้วัดนี้ เป็นเพียง ๒ กลุ่ม คือ มีลูกจ้างกับไม่มีลูกจ้าง และจัดคะแนนให้ผู้ที่มีลูกจ้าง ๑ คะแนน ผู้ที่ไม่มีลูกจ้าง หรือผู้ที่ตอบไม่ทราบ ให้ ๐ คะแนน

เรือและกำลังเครื่องยนต์

การจัดลำดับคะแนนจะแยกเป็นผู้ตอบว่ามีเรือ หรือไม่ เรือก่อน ถ้าตอบว่ามีเรือประกอบ อาชีพประมง จะได้ ๑ คะแนน ถ้าไม่เรือ จะได้ ๐ คะแนน แล้วจึงพิจารณากำลังเครื่องยนต์ที่ใช้ ติดกับเรือประกอบ ผู้ที่มีเรือติดเครื่องยนต์ตั้งแต่ ๕๐ แรงม้าขึ้นไป ให้ ๓ คะแนน ถ้าเครื่องยนต์ มีกำลังระหว่าง ๒๐ ถึง ๔๙ แรงม้า ให้ ๒ คะแนน และถ้ามีกำลังเครื่องยนต์ต่ำกว่า ๒๐ แรงม้า จะได้ ๑ คะแนน แต่ถ้าเรือไม่มีเครื่องยนต์ จะให้ ๐ คะแนน เท่ากับผู้ที่ไม่เรือ

คะแนนอุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมงของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนประมงที่ศึกษา สามารถ จะจัดออกเป็น ๓ กลุ่มด้วยกันตามประสิทธิภาพของอุปกรณ์ และการลงทุน ดังนี้

- ประเภทที่ ๑ เป็นอุปกรณ์ที่มีก้นน้อย และเป็นสิ่งที่มีราคาแพง มีประสิทธิภาพสูง หรือ ค่อนข้างสูง ได้แก่ อวนลาก อวนลอย โป๊ะ อวนล้อม อวนดำ และอวนปลา หัวอ่อน
- ประเภทที่ ๒ เป็นอุปกรณ์ที่มีราคาปานกลาง หรือค่อนข้างแพงพอมีก้นได้มากขึ้น และมี ประสิทธิภาพรองลงมา ได้แก่ โพงพาง อวนใส อวนกึ่ง อวนลุน และ อวนขาว

ประเภทที่ ๓ เป็นอุปกรณ์ที่มีกันได้ง่าย ราคาไม่แพง แต่ประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ เพราะทำการประมงได้เฉพาะชายฝั่ง ได้แก่ แห อวนจม เบ็ดราว เบ็ดตก ลอบ (ปู) เฝือก อวนเคย และอื่น ๆ เช่น กระจานตียบ ยอ เชนาะ หลักเลี้ยงหอย ฯลฯ

การให้คะแนนสำหรับประเภทที่ ๑ ให้คะแนน ๓ คะแนน ประเภทที่ ๒ ให้คะแนน ๒ คะแนน และประเภทที่ ๓ ให้เพียง ๑ คะแนน ส่วนผู้ที่ไม่มียุกรณ์ในการทำประมงเลย หรือไม่เกี่ยวข้อง ให้ ๐ คะแนน

ดัชนีความพร้อมในการประกอบอาชีพประมง

ตัวแปรกำหนด	ร้อยละ	จำนวน	ระดับคะแนนที่ได้
๑. สถานภาพของงานที่ทำ			
ของตนเอง	๘๓.๖	๓๑๑	๓
ของครอบครัว	๒.๗	๑๐	๒
ลูกจ้างเอกชน	๑๒.๙	๔๘	๑
อื่น ๆ	๐.๘	๓	๐
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒	
๒. ประสบการณ์ด้านงานประมง			
มากกว่า ๑๐ ปี	๔๗.๖	๑๗๗	๓
๖ - ๑๐ ปี	๒๓.๔	๘๗	๒
๑ - ๕ ปี	๒๕.๕	๙๕	๑
ต่ำกว่า ๑ ปี หรือไม่มีประสบการณ์	๓.๕	๑๓	๐
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒	

ตัวแปรที่กำหนด	ร้อยละ	จำนวน	ระดับคะแนนที่ได้
๓. ลูกจ้างที่จ้างมาทำงานประมง			
มี	๒๑.๘	๘๑	๑
ไม่มี ไม่เข้าข่าย ไม่ตอบ	๗๘.๒	๒๙๑	๐
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒	
๔. เรือและกำลังเครื่องยนต์			
๔.๑ เรือ			
มี	๘๒.๓	๓๐๖	๑
ไม่มี ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๑๗.๗	๖๖	๐
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒	
๔.๒ กำลังเครื่องยนต์			
๕๐ แรงม้าขึ้นไป	๓.๒	๑๒	๓
๒๐ - ๔๙ แรงม้า	๘.๑	๓๐	๒
ต่ำกว่า ๒๐ แรงม้า	๕๑.๑	๑๙๐	๑
ไม่มีเครื่องยนต์ ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๓๗.๖	๑๔๐	๐
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒	
๕. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาชีพ			
ประเภทที่ ๑	๓๒.๐	๑๑๙	๓
ประเภทที่ ๒	๑๓.๔	๕๐	๒
ประเภทที่ ๓	๔๑.๔	๑๕๔	๑
ไม่มีอุปกรณ์ประมง	๑๓.๒	๔๙	๐
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒	

จากการให้ระดับคะแนนตามข้างต้นนี้แล้ว มีการกระจายของคะแนนดังนี้คือ

การกระจายของคะแนน	ร้อยละ	จำนวน
๐	๐.๓	๑
๑	๑.๑	๔
๒	๐.๕	๒
๓	๒.๗	๑๐
๔	๕.๔	๒๐
๕	๔.๓	๑๖
๖	๕.๕	๒๒
๗	๑๖.๑	๖๐
๘	๑๓.๒	๔๙
๙	๑๘.๖	๗๐
๑๐	๑๑.๓	๔๒
๑๑	๑๐.๒	๓๘
๑๒	๖.๒	๒๓
๑๓	๓.๐	๑๑
๑๔	๑.๑	๔
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒

และเมื่อพิจารณาการกระจายของคะแนนสามารถกำหนดระดับคะแนนเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ ให้คะแนนต่ำกว่า ๗ คะแนน จัดให้เป็นผู้ที่มีระดับความพร้อมในการประกอบ

อาชีพประมงต่ำ

กลุ่มที่ ๒ ให้คะแนน ๗ ถึง ๑๐ คะแนน จัดให้เป็นผู้ที่มีระดับความพร้อมในการประกอบ

อาชีพประมงปานกลาง

กลุ่มที่ ๓ ได้คะแนนมากกว่า ๑๐ คะแนน จัดให้เป็นผู้ที่มีระดับความพร้อมในการ

ประกอบอาชีพประมงสูง

เมื่อได้จำนวนผู้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงทั้ง ๓ ระดับ คือ ผู้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพสูง ปานกลาง และต่ำแล้ว จึงนำไปหาความสัมพันธ์กับความต้องการย้ายถิ่นเพื่อศึกษารายละเอียดต่าง ๆ

ตัวแปรที่สำคัญ

สำหรับตัวแปรที่จะนำมาหาความสัมพันธ์ และใช้ในการวิเคราะห์ พอจะแบ่งได้เป็น ๓ หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ระดับความพร้อมในการประกอบอาชีพประมง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมชุมชน

๒. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความต้องการย้ายถิ่นของกลุ่มประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยจะจำแนกศึกษาเป็นความต้องการย้ายถิ่น และไม่ต้องการย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้านประมงไทย

๓. ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ได้แก่ ตัวแปรทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางประชากร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร ปัญหาในการประกอบอาชีพ รายได้ และจังหวัด ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามมองรายละเอียดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

การศึกษาในเรื่องความพร้อมในการประกอบอาชีพประมงและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้านประมงไทย ได้อาศัยข้อมูลจากโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนชายและหญิงในชุมชนชายฝั่งทะเลเป็นจำนวน ๖๓๔ ราย เฉพาะการศึกษาในเรื่องปัจจัยทางความพร้อมในการประกอบอาชีพ จะมีจำนวนตัวอย่างไม่เท่ากันกับการศึกษาปัจจัยตัวอื่น ๆ เนื่องจากในการศึกษาถึงความพร้อมในการประกอบอาชีพนั้นจะศึกษาเฉพาะกลุ่มอาชีพประมงที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการย้ายถิ่น โดยไม่รวมจำนวนอาชีพอื่น ๆ ตลอดจนได้ตัดกลุ่มผู้ที่ตอบว่า "ไม่ทราบ" หรือ "ไม่ตอบ" หรือผู้ที่ "ไม่เข้าข่าย" เช่น ผู้ไม่ได้ทำงาน ไม่ได้ประกอบอาชีพ ออกจากการศึกษาคั้งนี้ด้วย ทั้งนี้ เพราะกรณีของคำตอบว่า "ไม่ทราบ" และ "ไม่เข้าข่าย" นั้น จะหมายรวมถึงการให้คำตอบของผู้ตอบคำถามแทนตัวหัวหน้าครัวเรือนด้วย

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

อาชีพ

จากผลของการศึกษาถึงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน ปรากฏว่ามีเปอร์เซ็นต์ที่แตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มอาชีพประมงและกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นการเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านประมง หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพหลักทางประมง ซึ่งมีถึงร้อยละ ๕๘.๓ และประกอบกิจการเกษตรกรรมเป็นอันดับรองลงมา มีร้อยละ ๑๓.๕ นอกนั้นเป็นอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ งานที่ใช้วิชาชีพ เฉพาะ การค้าขาย การขนส่งคมนาคม งานช่างฝีมือ บริการ ตลอดจนข้าราชการ มีเปอร์เซ็นต์ไม่มากนัก จากกลุ่มอาชีพที่เป็นส่วนน้อยนี้ ผู้ที่ประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้ด้านช่างฝีมือและงานค้าขาย มีเปอร์เซ็นต์ใกล้เคียงกัน มีร้อยละ ๘.๓ และ ๗.๘ ตามลำดับ ส่วนงานด้านธุรกิจประมง มีเพียงร้อยละ ๑.๖ เท่านั้น ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ร้อยละของอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมง

อาชีพ	ร้อยละ	(จำนวน)
วิชาชีพ ข้าราชการ	๒.๗	(๑๗)
ค้าขาย	๗.๘	(๕๐)
เกษตร	๑๓.๕	(๘๖)
ประมง	๕๘.๓	(๓๗๒)
ธุรกิจเกี่ยวกับประมง	๑.๖	(๑๐)
ขนส่งคมนาคม	๘.๕	(๕๔)
ช่างฝีมือ	๘.๓	(๕๓)
บริการ	๑.๔	(๙)
อื่น ๆ	๒.๐	(๑๒)
รวม	๑๐๐.๐	(๖๓๘)

รายได้

รายได้ใช้เป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจได้นอกเหนือจากทรัพย์สินที่มีค่าชนิดอื่น ๆ จากผลการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมง พบว่า ทั้งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมง และผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ มีรายได้ค่อนข้างต่ำ คือร้อยละ ๒๘.๔ มีรายได้ประมาณ ๙,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี รองลงมาได้แก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยกว่า ๙,๐๐๐ บาท มีร้อยละ ๒๓.๗ ส่วนกลุ่มผู้มีรายได้มากกว่า ๔๐,๐๐๑ บาทนั้น พบว่ามีอยู่ไม่มากนัก มีร้อยละ ๑๙.๕ ของทั้งหมด

เมื่อแยกพิจารณาออกเป็นกลุ่มอาชีพระหว่างประมงและอื่น ๆ ปรากฏว่า ทั้งสองกลุ่มเป็นผู้มีรายได้ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ อยู่ในช่วง ๙,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท เป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงร้อยละ ๓๕.๒ และเป็นกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ ๓๐.๑

ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยกว่า ๙,๐๐๐ บาท นั้น พบว่ากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ มีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมง คือมีร้อยละ ๒๗.๔ ในขณะที่ผู้ประกอบการอาชีพประมงมีร้อยละ ๒๑.๒ แต่กลับพบว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ เป็นผู้ที่มีรายได้ในช่วง ๒๐,๐๐๑-๔๐,๐๐๐ บาท ในสัดส่วนที่สูงกว่า คือร้อยละ ๒๔.๔ ในขณะที่ผู้ประกอบการอาชีพประมงมีเพียงร้อยละ ๒๑.๕

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายได้รวมทั้ง ๒ กลุ่ม โดยเฉลี่ยแล้ว พบว่าผู้ประกอบการอาชีพประมงจะมีรายได้สูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ร้อยละของรายได้และอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมง

ปริมาณรายได้/ปี	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
น้อยกว่า ๙,๐๐๐ บาท	๒๑.๒	๒๗.๔	๒๓.๗
๙,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓๕.๒	๓๐.๑	๒๘.๔
๒๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท	๒๑.๕	๒๔.๔	๒๔.๐
๔๐,๐๐๑ - ๕๐,๐๐๐ บาท	๕.๑	๔.๙	๕.๓
มากกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท	๑๓.๒	๑๐.๕	๑๔.๒
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๓.๘	๒.๗	๓.๔
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ลักษณะและขนาดของบ้านที่อยู่อาศัย

ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชนประมง มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันหลายอย่าง กล่าวคือ เป็นบ้านชั้นเดียวซึ่งมีทั้งยกพื้นแบบโบราณ และยกพื้นแบบใหม่ คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘ และ ๒๒.๗ ตามลำดับ ส่วนบ้านสองชั้นพบว่ามีอยู่น้อยมาก อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบอาชีพประมงจะมีที่อยู่ เป็นบ้านชั้นเดียวยกพื้นทั้งแบบโบราณและแบบใหม่มากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ อันอาจเนื่องมาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ส่วนฝ้ายบ้านพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นฝ้ายไม้กระดาน บางครัวเรือนอาจมีวัสดุอื่น ๆ ประกอบ เช่น อิฐ กระเบื้อง ส่วนหลังคาจะใช้สังกะสี หรือกระเบื้องเป็นส่วนมาก

เมื่อพิจารณาถึงขนาดของที่อยู่อาศัยในปัจจุบันในความรู้สึกนึกคิดของหัวหน้าครัวเรือน โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มอาชีพประมง และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ แล้ว พบว่ากว่าครึ่งหนึ่งของหัวหน้าครัวเรือน ในทั้งสองกลุ่มอาชีพมีความรู้สึกที่บ้านที่อยู่อาศัยอยู่นั้นมีขนาดกำลังพอดีกับการอยู่อาศัยของสมาชิกในครัวเรือน แต่ก็ระบุว่าขนาดของบ้านที่อยู่อาศัยมีขนาดเล็กเกินไปสำหรับครัวเรือนนั้นมีร้อยละ ๓๒.๕ ในกลุ่มอาชีพประมง และร้อยละ ๒๔.๘ ในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ ร้อยละของขนาดที่อยู่อาศัยและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

แบบบ้าน	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ชั้นเดียว พื้นดิน	๖.๗	๑๕.๐	๑๐.๒
ชั้นเดียว ยกพื้น แบบโบราณ	๖๑.๓	๔๕.๙	๕๔.๙
ชั้นเดียว ยกพื้น แบบใหม่	๒๒.๖	๒๒.๙	๒๒.๗
สองชั้น ยกพื้น แบบใหม่	๒.๔	๗.๑	๔.๔
ห้อง- เรือน- ตึกแถวชั้นเดียว	๒.๔	๔.๑	๓.๑
ห้อง- เรือน- ตึกแถวสองชั้น	๓.๕	๔.๑	๓.๘
สองชั้น พื้นดิน	๐.๕	-	๐.๖
ไม่ตอบ	๐.๕	๐.๘	๐.๓
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

แบบบ้าน	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
<u>ขนาดบ้าน</u>			
เล็กเกินไป	๓๒.๕	๒๕.๘	๒๕.๓
กำลังพอดี	๖๐.๘	๖๗.๗	๖๓.๖
ใหญ่เกินไป	๕.๘	๖.๘	๕.๖
ไม่เข้าข่าย	๐.๓	-	๐.๒
ไม่ทราบ	๑.๖	๐.๘	๑.๓
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ขนาดที่ดินถือครอง

จากการพิจารณาถึงขนาดที่ดินถือครองของประชากรในหมู่บ้านประมงรวมทั้งสองกลุ่มอาชีพพบว่า ประมาณ ๒ ใน ๓ ของหัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้ที่ไม่ได้ถือครองที่ดินที่อื่นนอกจากที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ร้อยละ ๖๕.๒ รองลงมาเป็นผู้ถือครองที่ดิน ๑-๕ ไร่, ๑๐-๑๕ ไร่, ๒๐-๒๕ ไร่ และ ๓๐ ไร่ขึ้นไป มีร้อยละ ๑๔.๔, ๗.๘, ๕.๐ และ ๔.๕ ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า สัดส่วนของผู้ถือครองที่ดินจะลดลงตามปริมาณที่เพิ่มขึ้นของขนาดที่ดิน

เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพ ก็ปรากฏในทำนองเดียวกันคือ สัดส่วนของผู้ถือครองที่ดินจะลดลงตามจำนวนที่ดินถือครองที่เพิ่มขึ้นทั้งสองกลุ่ม แต่ในกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพประมงจะมีสัดส่วนของการถือครองที่ดินต่ำกว่ากลุ่มผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ

อาจกล่าวได้ว่า ในหมู่บ้านประมงนั้น นอกจากกลุ่มอาชีพประมงเป็นกลุ่มอาชีพใหญ่แล้ว รองลงมาพบว่าเป็นกลุ่มอาชีพเกษตร จึงพบว่าการถือครองที่ดินขนาดใหญ่ผู้นั้นอยู่ในกลุ่มของผู้มีอาชีพอื่นเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ในขณะเดียวกัน ในกลุ่มอาชีพประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหรือการทำนาเกลือก็ต้องใช้ที่ดินในขนาดใหญ่พอควร ซึ่งพบว่าในกลุ่มอาชีพประมงส่วนหนึ่งมีผู้ถือครองที่ดินอยู่ด้วย ดังรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ ร้อยละของที่ดินถือครองและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ขนาดที่ดิน	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ไม่มี	๗๒.๐	๕๕.๖	๖๕.๒
น้อยกว่า ๑ ไร่	๒.๒	๑.๙	๒.๐
๑ - ๕ ไร่	๑๑.๗	๑๘.๑	๑๔.๔
๑๐ - ๑๕ ไร่	๖.๒	๙.๘	๗.๘
๒๐ - ๒๕ ไร่	๓.๓	๗.๒	๕.๐
๓๐ ไร่ขึ้นไป	๒.๘	๖.๖	๔.๕
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๑.๙	๑.๑	๑.๖
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลด้านประชากร

อายุของหัวหน้าครัวเรือน

จากการสำรวจอายุของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าโดยทั่วไปจะมีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละกลุ่มอายุ กล่าวคือ จากการพิจารณาของกลุ่มอายุของหัวหน้าครัวเรือนโดยไม่แยกกลุ่มอาชีพพบว่ามีสัดส่วนของประชากรอายุ ๓๐-๓๕ ปี สูงสุดคือร้อยละ ๒๕.๔ รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ ๔๐-๔๕ ปี ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ ๒๗.๘ สำหรับกลุ่มอายุน้อยกว่า ๓๐ ปีนั้น มีร้อยละ ๒๑.๓ ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มอายุ ๕๐-๕๕ ปี เช่นกัน มีร้อยละ ๒๐.๐ และต่ำสุดเป็นหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอายุมากกว่า ๖๐ ปี มีเพียงร้อยละ ๑.๑ เท่านั้น

เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มอาชีพ พบว่ากลุ่มอาชีพประมงจะมีสัดส่วนในกลุ่มอายุต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มผู้มีอาชีพอื่น ๆ ยกเว้นหมวดอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป ที่มีสัดส่วนต่ำกว่าผู้มีอาชีพอื่น ๆ อาจสรุปได้ว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงนั้นส่วนมากเป็นวัยแรงงานที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังรายละเอียดในตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ ร้อยละของอายุและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

กลุ่มอายุ	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
น้อยกว่า ๓๐ ปี	๒๒.๐	๒๐.๓	๒๑.๓
๓๐ - ๓๙ ปี	๓๑.๒	๒๗.๑	๒๙.๔
๔๐ - ๔๙ ปี	๒๙.๐	๒๕.๙	๒๗.๔
๕๐ - ๕๙ ปี	๑๖.๙	๒๔.๔	๒๐.๐
มากกว่า ๖๐ ปี	๐.๕	๑.๙	๑.๑
ไม่ตอบ	๐.๓	๐.๔	๐.๓
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

สถานภาพสมรส

เมื่อพิจารณาจากสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด พบว่าเกือบทั้งหมด เป็นผู้ที่สมรสแล้ว คือมีร้อยละ ๘๘.๖ และมีเพียงเล็กน้อยที่เป็นโสด มีร้อยละ ๖.๓ ซึ่งใกล้เคียงกับสัดส่วนของผู้ที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ มีร้อยละ ๔.๒

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนชาวประมงที่สมรสแล้วจะมีสัดส่วนสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ คือมีร้อยละ ๙๐.๙ ที่ทำอาชีพประมง ในขณะที่มีร้อยละ ๘๕.๓ ที่เป็นผู้ทำอาชีพอื่น ๆ ดังปรากฏในตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ ร้อยละของสถานภาพสมรสและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

สถานภาพสมรส	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
โสด	๕.๑	๗.๔	๖.๓
สมรส	๙๐.๙	๘๕.๓	๘๘.๖
หม้าย หย่า แยก	๔.๐	๖.๔	๔.๒
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ขนาดครอบครัว

จากรายงานผลการวิจัยของ เกื้อ วงศ์บุญสิน^๑ เรื่อง ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในหมู่บ้านประมง ทำให้ทราบว่าภาวะเจริญพันธุ์ที่สูงมากกว่าภาวะการเจริญพันธุ์ของสตรีในชนบททั่วไปของไทย การมีภาวะเจริญพันธุ์ที่สูงเช่นนั้น ทำให้มีโอกาสที่จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูง

จากความก้าวหน้าด้านการแพทย์และสาธารณสุขในปัจจุบัน สามารถลดอัตราการตายของทารกและของเด็กกลาง ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยสูงตามไปด้วย ทำให้มีส่วนในการกำหนดขนาดของครอบครัวได้มาก

จากการศึกษาถึงขนาดครอบครัวในหมู่บ้านประมงด้วยการพิจารณาจากจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในตารางที่ ๗ พบว่าส่วนมากเป็นครอบครัวขนาดใหญ่มีบุตรมากกว่า ๕ คน ร้อยละ ๔๔.๘ รองลงมา เป็นครอบครัวขนาดกลาง ซึ่งมีบุตร ๓-๔ คน ร้อยละ ๒๗.๓ ส่วนครอบครัวขนาดเล็กที่มีบุตรไม่เกิน ๒ คน เมื่อรวมผู้ที่ไม่มีบุตรเข้าไว้ด้วย มีร้อยละ ๒๗.๙

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพประมงมีสัดส่วนของครอบครัวขนาดกลาง และขนาดใหญ่สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ แต่มีสัดส่วนของครอบครัวขนาดเล็กต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ประกอบอาชีพประมงต้องการแรงงานบุตรไว้ช่วยมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ดังปรากฏในตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ ร้อยละของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ไม่มีบุตร	๓.๕	๖.๘	๔.๙
๑ - ๒ คน	๒๒.๘	๒๓.๓	๒๓.๐
๓ - ๔ คน	๒๘.๐	๒๖.๓	๒๗.๓
๕ คนขึ้นไป	๔๕.๗	๔๓.๖	๔๔.๘
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗/๒)	๑๐๐.๐ (๒๖/๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

^๑ เกื้อ วงศ์บุญสิน, ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในหมู่บ้านประมง (วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒).

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลด้านสังคม

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาถึงระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนของชุมชนประมงในตารางที่ ๘ ปรากฏว่าส่วนมากมีระดับการศึกษาเช่นเดียวกับประชากรชนบทส่วนใหญ่ของประเทศ คือ ร้อยละ ๗๑.๖ มีการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และเมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มอาชีพอื่นแล้ว ผลปรากฏว่ามีลักษณะแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย สัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ คือมีร้อยละ ๗๕.๘ ในขณะที่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ มีร้อยละ ๖๔.๗ แต่ในระดับการศึกษาที่สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ นั้น สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ สูงกว่ากลุ่มอาชีพประมงมาก คือมีร้อยละ ๑๕.๐ ส่วนกลุ่มอาชีพประมงมีเพียงร้อยละ ๔.๘ สำหรับผู้ที่ไม่มีการศึกษาทั้งสองกลุ่มอาชีพ มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันนัก กล่าวคือ ร้อยละ ๘.๖ เป็นผู้มีอาชีพประมง และร้อยละ ๘.๐ เป็นผู้มีอาชีพอื่น ๆ ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ ๘

ตารางที่ ๘ ร้อยละของระดับการศึกษาและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ระดับการศึกษา	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ไม่มีการศึกษา	๘.๖	๘.๐	๘.๐
ต่ำกว่าประถมปีที่ ๔	๘.๖	๘.๔	๘.๐
ประถมปีที่ ๔	๗๕.๘	๖๔.๗	๗๑.๒
สูงกว่าประถมปีที่ ๔	๔.๘	๑๕.๐	๘.๒
ไม่ทราบ	๐.๕	๐.๕	๐.๕
ไม่ตอบ	๑.๖	๑.๕	๑.๖
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ศาสนา

ผลจากการสำรวจศาสนาของประชากรในหมู่บ้านประมง ในตารางที่ ๘ พบว่าส่วนใหญ่คือร้อยละ ๗๐.๔ เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเมื่อจำแนกตามกลุ่มอาชีพแล้วจะพบว่า ร้อยละ ๖๕.๖ ของหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอาชีพประมง และร้อยละ ๗๗.๔ ของหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ

เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่นับถือศาสนาอิสลามมีสัดส่วนใกล้เคียงกันในระหว่างสองกลุ่มอาชีพนี้ กล่าวคือ ร้อยละ ๒๙.๘ และ ๒๘.๘ ในกลุ่มอาชีพประมง และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ตามลำดับ

ตารางที่ ๕ ร้อยละของศาสนาและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ศาสนา	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
พุทธ	๖๙.๖	๗๑.๔	๗๐.๔
อิสลาม	๒๙.๘	๒๘.๖	๒๙.๓
อื่น ๆ	๐.๖	-	๐.๓
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ประสบการณ์การย้ายถิ่น

ผลจากการศึกษาเรื่องประสบการณ์การย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมง พบว่า กว่าครึ่งของหัวหน้าครัวเรือน คือร้อยละ ๕๒.๕ เป็นผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่นมาก่อน และถ้าจำแนกตามกลุ่มอาชีพแล้วจะพบว่าร้อยละ ๕๔.๐ เป็นหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มอาชีพประมง และร้อยละ ๕๐.๔ เป็นหัวหน้าครัวเรือนในอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่เคยย้ายถิ่นมาก่อน นอกนั้นมีร้อยละ ๓๔.๑ ในกลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมง และร้อยละ ๔๑.๐ ในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เป็นผู้ที่เคยย้ายถิ่นมาก่อน อาจสรุปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประมงเป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมาก่อน และในกรณีที่เคยย้ายถิ่น พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพประมงมีสัดส่วนของการเคยย้ายถิ่น หรือมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นต่ำกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพอื่น ๆ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๑๐ ร้อยละของประสบการณ์การย้ายถิ่นและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ประสบการณ์การย้ายถิ่น	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
เคยย้าย	๓๔.๑	๔๑.๐	๓๗.๐
ไม่เคยย้าย	๕๔.๐	๕๐.๔	๕๒.๕
ไม่เข้าข่าย	๑๑.๓	๘.๓	๑๐.๐
ไม่ตอบ	๐.๕	๐.๔	๐.๕
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

สถานภาพการทำงาน

จากการศึกษาสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงนี้ พบว่าส่วนมากคือร้อยละ ๗๔.๖ เป็นเจ้าของกิจการ หรือเป็นงานของตนเอง เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงจะทำงานของตนเองมากถึงร้อยละ ๘๓.๖ ในขณะที่กลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ มีร้อยละ ๖๒.๐

นอกจากนั้น พบว่าร้อยละ ๑๕.๐ ของหัวหน้าครัวเรือนมีสถานภาพเป็นเพียงลูกจ้าง แต่พบในกลุ่มอาชีพประมงน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น คือ ร้อยละ ๑๒.๕ และ ๑๘.๐ ตามลำดับ ส่วนการทำงานให้กับครอบครัวมีเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ ๔.๔ และเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่นกัน คือมีร้อยละ ๒.๗ และ ๖.๘ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๑ ร้อยละของสถานภาพการทำงานและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

สถานภาพการทำงาน	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ทำให้ตนเอง	๘๓.๖	๖๒.๐	๗๔.๖
ทำให้ครอบครัว	๒.๗	๖.๘	๔.๔
ลูกจ้าง (เอกชน)	๑๒.๙	๑๘.๐	๑๕.๐
อื่น ๆ	๐.๘	๑๓.๑	๕.๙
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

การมีส่วนร่วมในทางการเมือง

จากการศึกษาถึงการได้มีส่วนร่วมในสังคมของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมง ด้วยการพิจารณาจากการออกเสียงเลือกตั้ง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนมาก คือร้อยละ ๗๓.๕ ไปใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้แทนราษฎรก็ตาม เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ ปรากฏว่าทั้งสองกลุ่มอาชีพมีสัดส่วนของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ร้อยละ ๗๔.๕ เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมง และร้อยละ ๗๒.๒ เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ไปออกเสียงเลือกตั้งในบางครั้งมีมากกว่าผู้ที่ไม่เคยไปออกเสียงเลยเล็กน้อย คือร้อยละ ๗.๔ และ ๗.๑ ตามลำดับ ซึ่งถ้าแยกพิจารณาพบว่าในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ จะมีสัดส่วนของการไปออกเสียงเลือกตั้งเป็นบางครั้ง และการไม่ไปออกเสียงเลยสูงกว่ากลุ่มอาชีพประมง อาจสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงจะมีส่วนร่วมในสังคมทางการเมืองค่อนข้างสูง และมีความแตกต่างกันไม่มากนัก เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ ร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ไปทุกครั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง	๗๔.๕	๗๒.๒	๗๓.๕
ไปบางครั้ง	๗.๐	๗.๔	๗.๔
ไม่เคยไปเลย	๕.๔	๘.๖	๗.๑
ไม่เข้าข่าย	๑๑.๘	๙.๐	๑๐.๗
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๐.๘	๒.๓	๑.๕
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

ปัญหาในการประกอบอาชีพประมง

ผลการสำรวจเกี่ยวกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ของหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงในครั้งนี้ พบว่ามีชาวประมงมากกว่าครึ่งที่ตอบว่าไม่มีปัญหาในการประกอบอาชีพ คือร้อยละ ๕๓.๕ แสดงให้เห็นว่าชาวประมงส่วนหนึ่งยังมีสภาพที่พออยู่ได้ตามอัตภาพ แต่ก็ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่มีปัญหาหลายอย่างในการประกอบอาชีพ อาทิเช่น หาได้ไม่พอกิน หากินผิดเคือง ค่าใช้จ่ายสูง มีทุนน้อย พ่อค้าคนกลางกดราคา และอื่น ๆ ซึ่งจัดเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมีร้อยละ ๑๕.๓ อันดับรองลงมา เป็นปัญหาด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีน้อย ไม่เหมาะสม มีร้อยละ ๓.๒ และปัญหาด้านผลผลิตที่ลดลงซึ่งเกิดจากการลดลงของปลา จึงหาขายจับได้น้อย มีสัดส่วนใกล้เคียงกับปัญหาด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ทำประมง คือมีร้อยละ ๓.๐

นอกจากนี้เป็นปัญหาในเรื่องทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ปัญหาด้านโจรสลัด โจรสัสดี ปัญหาเรื่องน้ำเสีย น้ำเชี่ยว ลมแรง ปัญหาเรือใหญ่แย่งจับปลา ปัญหาการระเบิดปลา และอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าสภาพปัญหาที่ชาวประมงประสบในการประกอบอาชีพเป็นเรื่องของภัยจากธรรมชาติ และปัญหาด้านเศรษฐกิจมากกว่าปัญหาอื่น ๆ ดังปรากฏในตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๓ ร้อยละของปัญหาที่มีในการประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนชาวประมง

ปัญหาในการประกอบอาชีพ	ร้อยละ	จำนวน
เครื่องมือ อุปกรณ์	๓.๒	๑๒
ปลา ผลผลิตลดลง	๓.๐	๑๑
เศรษฐกิจ	๑๕.๓	๕๗
กฎหมายไม่เหมาะสม	๒.๗	๑๐
อื่น ๆ ^๑	๒๐.๒	๗๕
ไม่มีปัญหา	๕๓.๕	๑๙๙
ไม่เข้าข่าย ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๒.๒	๘
รวม	๑๐๐.๐	๓๗๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑อื่น ๆ ได้แก่ โจรผู้ร้าย โจรสลัด น้ำเสีย เสียงอันตราย น้ำเชี่ยวมีคลื่นลม ผ่นแล้ง ลมฟ้าอากาศไม่ค่อยดี ลมแรง อวนหาย คลองไม่ดี น้ำลงปากคลองตื้นเขิน เรือใหญ่กว่าแบ่งหมด อวนลาก ระเบิดปลา เอาเรือไปประกันไว้ ถูกขบไล่ ข้าราชการมารบกวน จับปลาไม่ได้ รัฐบาล มาซ้อมรบ มีคนประกอบอาชีพนี้มาก น้ำมันแพงๆ

ความต้องการย้ายถิ่น

จากผลการศึกษาเรื่องความต้องการย้ายถิ่นของหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านประมงนี้ ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องการย้ายถิ่นมีอยู่เพียงร้อยละ ๘.๕ เท่านั้น ส่วนมากคือร้อยละ ๗๘.๑ ที่มีความต้องการย้ายถิ่น ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยโดยทั่วไปในเรื่องความต้องการย้ายถิ่นของประชากรไทยที่กล่าวว่า ประชากรไทยโดยปกติจะมีนิสัยอยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ชอบการย้ายถิ่นที่อยู่ และหากจำเป็นต้องย้ายถิ่น จะเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ และสังคมเป็นสำคัญ^๑ และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงจะมีสัดส่วนของความต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ อยู่เล็กน้อย คือ ร้อยละ ๘.๑ และ ๘.๖ ตามลำดับ จึงทำให้มีสัดส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายถิ่นมีน้อยกว่า คือมีร้อยละ ๗๗.๒ และ ๗๘.๓ ตามลำดับ

อาจกล่าวโดยสรุปว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านประมงจะไม่ต้องการย้ายถิ่นสำหรับกลุ่มที่ต้องการย้ายถิ่น หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงจะมีสัดส่วนสูงกว่าเล็กน้อย ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๑๔

ตารางที่ ๑๔ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่นและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

ความต้องการย้ายถิ่น	กลุ่มอาชีพประมง	กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	รวมทุกกลุ่มอาชีพ
ย้าย	๘.๑	๘.๖	๘.๕
ไม่ย้าย	๗๗.๒	๗๘.๓	๗๘.๑
ไม่เข้าข่าย ไม่ตอบ	๑๓.๗	๑๒.๐	๑๓.๑
รวม	๑๐๐.๐ (๓๗๒)	๑๐๐.๐ (๒๖๖)	๑๐๐.๐ (๖๓๘)

^๑ อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์, "การเพิ่มประชากรกับการย้ายถิ่น และปัญหาสังคมอื่น," ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองส่งเสริมการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ, ๒๕๒๑), หน้า ๔๓๖.

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมชุมชน

ลักษณะชุมชนและการตั้งถิ่นฐาน

คาดว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความต้องการย้ายถิ่นของประชากรได้เช่นกัน อาทิ เช่น ขนาดหนาแน่นของประชากร ถ้ามากเกินไปจะทำให้การหากินโดยเฉพาะด้านประมงผิดเคือง หรือ อยู่โดดเดี่ยวเกินไป ย่อมติดต่อกับค้าขายผลผลิตที่ได้ลำบาก เป็นต้น

ตารางที่ ๑๕ ลักษณะของหมู่บ้านและการตั้งถิ่นฐาน จำแนกตามจังหวัด

ลักษณะของหมู่บ้าน	รวม	ระยอง	เพชรบุรี	พังงา
ตั้งอยู่โดดเดี่ยว	๔	๑	๑	๒
อยู่ติดกับหมู่บ้านอื่น	๕	-	๓	๒
อยู่ติดกับสถานที่สำคัญ	๓	๓	-	-
รวม	๑๒	๔	๔	๔
<u>ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน</u>				
อยู่รวมกัน เป็นกลุ่ม	๔	-	๓	๒
อยู่กระจัดกระจายกันออกไป	๑	-	-	๑
มีทั้งรวมกลุ่มและกระจาย	๕	๓	๑	๑
อยู่เป็นแนวยาวตามชายฝั่งทะเล	๑	๑	-	-
รวม	๑๒	๔	๔	๔

จากลักษณะของหมู่บ้าน แม้ว่าจะไม่โดดเดี่ยวเพราะอยู่ติดหมู่บ้านอื่น หรืออยู่ติดสถานที่สำคัญ แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละจังหวัด พบว่ามีความแตกต่างกันอยู่บ้างคือจังหวัดพังงาจะตั้งอยู่โดดเดี่ยว ๒ หมู่บ้าน และอยู่ติดกับหมู่บ้านอื่น ๒ หมู่บ้าน โดยไม่มีหมู่บ้านที่อยู่ติดกับสถานที่สำคัญเลย ซึ่งคล้ายคลึงกับหมู่บ้านในจังหวัดเพชรบุรีที่ไม่มีหมู่บ้านที่อยู่ติดกับสถานที่สำคัญ แต่อยู่ติดกับหมู่บ้านอื่นมากกว่าจังหวัดพังงา คือมี ๓ หมู่บ้าน และอยู่โดดเดี่ยวเพียง ๑ หมู่บ้าน ในขณะที่จังหวัดระยอง

จะอยู่ใกล้กับชุมชนมากกว่า เพราะอยู่ติดกับสถานที่สำคัญถึง ๓ หมู่บ้าน และอยู่โดดเดี่ยวเพียง ๑ หมู่บ้านเท่านั้น และเมื่อพิจารณารวม ๆ ถึงการตั้งถิ่นฐานของแต่ละหมู่บ้าน พบว่ามีอยู่ ๒ ลักษณะ คือตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งมีเฉพาะจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดพังงา คือมี ๓ และ ๒ หมู่บ้าน ตามลำดับ อีกลักษณะหนึ่ง เป็นการตั้งรวมกลุ่ม และกระจายออกไป ซึ่งในจังหวัดระยองมีถึง ๓ หมู่บ้าน จังหวัดเพชรบุรี และพังงามีจังหวัดละ ๑ หมู่บ้าน และมีอยู่ ๑ หมู่บ้านในจังหวัดระยอง ที่อยู่เป็นแนวยาวตามชายฝั่งทะเล

ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนสำคัญต่อการทำประมง และผลผลิตที่จะได้รับ ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อการย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้านประมง

ตารางที่ ๑๖ ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และสภาพชายฝั่งทะเล จำแนกตามจังหวัด

ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	รวม	ระยอง	เพชรบุรี	พังงา
อยู่ติดชายฝั่งทะเล	๓	๑	๑	๑
อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลเล็กน้อย	๒	-	๑	๑
อยู่ลึกเข้าไปจากชายฝั่งทะเล	๒	-	๑	๑
มีบางส่วนติดชายฝั่งทะเล	๔	๓	๑	-
อยู่ในบริเวณอ่าว	๑	-	-	๑
รวม	๑๒	๔	๔	๔

ตารางที่ ๑๖ (ต่อ)

สภาพชายฝั่งทะเล ^๑	รวม	ระยอง	เพชรบุรี	พังงา
ยังเหมาะสมกับการทำประมง	๗	๓	๒	๒
ไม่เหมาะที่จะทำประมงต่อไป	๓	๑	-	๒
มีบางแห่งเหมาะสม บางแห่งไม่เหมาะสม	๑	-	๑	-
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๑	๑	-	-
รวม	๑๒	๕	๔	๔

ผลการสำรวจสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และชายฝั่งทะเลของแต่ละจังหวัดโดยส่วนรวม ปรากฏว่าจังหวัดระยองมีสภาพเหมาะแก่การประกอบอาชีพด้านประมงมากกว่าจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดพังงา เพราะมี ๓ หมู่บ้านที่มีบางส่วนติดชายฝั่งทะเล อีก ๑ หมู่บ้านอยู่ติดชายฝั่งทะเล จำนวนหมู่บ้านถึง ๓ ใน ๔ ที่ยังตอบว่ามีสภาพชายฝั่งทะเลที่เหมาะสมกับการทำประมง

ในจังหวัดเพชรบุรีนั้น มีลักษณะกระจาย คือ มีทั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเล อยู่ห่างฝั่ง เล็กน้อย และอยู่ลึกเข้าไปจากชายฝั่ง รวมทั้งหมู่บ้านที่มีบางส่วนติดชายฝั่งทะเล และในจังหวัดเพชรบุรีนี้ สภาพของชายฝั่งทะเลมีทั้งที่ยังเหมาะสมกับการทำประมง และไม่เหมาะแก่การทำประมง ตลอดจนบางแห่งเหมาะสม และบางแห่งไม่เหมาะสมที่จะทำ แต่โดยเฉลี่ยมี ๒ ใน ๔ หมู่บ้าน ที่ตอบว่าชายฝั่งทะเลยังเหมาะสมกับการทำประมง

^๑จากการสอบถามทัศนคติของผู้นำชุมชน เรื่องความเหมาะสมของการทำประมงในบริเวณชายฝั่งทะเลแถบที่หมู่บ้านประมงนั้นตั้งอยู่ ส่วนใหญ่ที่ตอบว่าชายฝั่งทะเลแถบที่อยู่นั้นยังมีความเหมาะสมกับการทำประมงอยู่ จะให้เหตุผลว่า มีน้ำขึ้นลงพอดี มีปลาให้จับตลอดปี มีเลนให้ปลามาอาศัยอยู่มาก ส่วนที่ตอบว่าไม่เหมาะสมนั้น ได้อ้างเหตุผลว่า มีความเสียหายในด้านสภาวะแวดล้อมทางทะเลเกิดขึ้น เช่น ปัญหาเรื่องน้ำเสีย ทำให้ปลาไม่มาอาศัย และไม่สามารถเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำได้อีกต่อไป หรือการที่ป่าไม้ชายเลนถูกตัดทำลายจนทำให้สัตว์น้ำไม่มีแหล่งที่จะอาศัยเพาะพันธุ์ได้อีกต่อไป เป็นต้น

ในจังหวัดพังงานั้น จะมีลักษณะทางภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกับจังหวัดเพชรบุรี ต่างกันที่ว่ามี ๑ หมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณอ่าว และเมื่อสำรวจสภาพชายฝั่งทะเล พบว่ามีครึ่งต่อครึ่งที่ตอบว่ายังมีสภาพเหมาะสมกับการทำประมง และไม่เหมาะสมที่จะทำประมงต่อไป

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ได้มีการสำรวจในเรื่องลักษณะและขนาดของพื้นที่ดินและป่าชายเลน ปรากฏว่าหมู่บ้านประมงที่อยู่ในเขตสำรวจรวมใหญ่จะมีขนาดเนื้อที่ประมาณ ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ ไร่ และมีเนื้อที่ป่าชายเลนอยู่บ้างบางหมู่บ้าน เช่น ในจังหวัดเพชรบุรี ขนาดของป่าชายเลนก็มีตั้งแต่หมู่บ้านละ ๑๐๐ กว่าไร่ จนถึง ๑,๐๐๐ ไร่ แต่จังหวัดระยองและจังหวัดพังงามีจังหวัดละ ๑ หมู่บ้านที่ตอบว่าไม่มีเนื้อที่ป่าชายเลน ดังปรากฏในตารางที่ ๑๖.๑

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๖.๑ จำนวนหมู่บ้านประมงที่ทำการสำรวจขนาดพื้นที่ดินและป่าชายเลน จำแนกตาม
จังหวัด

ขนาดพื้นที่ดินและป่าชายเลน	รวม	ระยอง	เพชรบุรี	พังงา
<u>เนื้อที่ของหมู่บ้านโดยประมาณ</u>				
ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ไร่	๑	-	-	๑
๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ ไร่	๕	๑	๓	๑
๒,๐๐๑-๓,๐๐๐ ไร่	๑	-	๑	-
๓,๐๐๐ ไร่ขึ้นไป	๑	๑	-	-
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๔	๒	-	๒
รวม	๑๒	๔	๔	๔
<u>ป่าชายเลน</u>				
ต่ำกว่า ๑๐๐ ไร่	๑	-	๑	-
๑๐๐-๒๐๐ ไร่	๒	-	๑	๑
๒๐๑-๕๐๐ ไร่	๑	-	๑	-
๕๐๑-๑,๐๐๐ ไร่	๒	-	๒	-
ไม่ทราบ ไม่ตอบ	๔	๓	-	๑
ไม่มีเนื้อที่ป่าชายเลน	๒	๑	-	๑
รวม	๑๒	๔	๔	๔

การคมนาคมของหมู่บ้านประมงที่ทำการสำรวจ

นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จัดเป็นความทันสมัย และระดับความเจริญของหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีส่วน
ในการตัดสินใจเรื่องการย้ายถิ่นได้

ตารางที่ ๑๗ จำนวนหมู่บ้านประมงที่ทำการสำรวจกับลักษณะของถนน (จากทางหลวงถึงหมู่บ้าน) และสภาพของถนน (ที่เข้าไปถึงหมู่บ้าน) จำแนกตามจังหวัด

ลักษณะและสภาพของถนน	รวม	ระยอง	เพชรบุรี	พังงา
<u>ลักษณะของถนน</u>				
ถนนลาดยาง	๔	๓	๑	-
ถนนลูกรัง	๔	-	๓	๑
ถนนดิน หรือทางเกวียน	๐	-	-	-
ใช้เส้นทางเรือแทนถนน	๓	-	-	๓
ถนนลาดยางและถนนลูกรัง	๑	๑	-	-
รวม	๑๒	๔	๔	๔
<u>สภาพของถนน</u>				
ใช้ได้บางฤดูกาล	-	-	-	-
ใช้ได้ตลอดปี	๕	๔	๔	๑
ใช้เส้นทางเรือแทนถนน	๓	-	-	-
รวม	๑๒	๔	๔	๔

ในเรื่องของถนนที่ติดต่อถึงหมู่บ้าน พบว่าในจังหวัดระยองมีถึง ๓ หมู่บ้านที่มีถนนลาดยางใช้ อีก ๑ หมู่บ้านเป็นถนนลาดยางและถนนลูกรังสลับกัน ในขณะที่จังหวัดเพชรบุรีมีถนนลาดยางเพียงหมู่บ้านเดียวเท่านั้น ที่เหลือเป็นถนนลูกรังทั้งหมด สำหรับจังหวัดพังงานั้น การคมนาคมส่วนใหญ่จะใช้ทางเรือแทนถนน มีเพียงหมู่บ้านเดียวที่ใช้การคมนาคมด้วยถนนซึ่งเป็นลูกรัง ทั้งนี้จากการสำรวจสภาพถนนทุกหมู่บ้านจะพบว่าอยู่ในสภาพที่ใช้ได้ตลอดปี ดังที่ปรากฏในตารางที่ ๑๗